

KOMÁROMI DÓRA

Nincsenek enyhítő körülmények

PATAK MÁRTA: ENYHÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT

Scolar Kiadó
Budapest, 2017
254 oldal, 2990 Ft

”

Minden ember egy kalitkába zárt hal: nem a megfelelő térben, nem a megfelelő időben létezik, mégis lubickol saját világánk ketrecében. Akár ezt is sugallhatja Patak Márta 2017-es novelláskötetének borítója. Az *Enyhítő körülmények között* című kötet a Scolar Kiadó egy új sorozatában, a ScolarLive-ban jelent meg, mely sorozatnak két célja is van: az első az, hogy a pályakezdő alkotók teret kapjanak, a másik pedig azon „már bizonyított” szerzők új kötetének kiadása, akik eddig a megérdemelnél valami miatt kevesebb figyelemben részesültek. Patak Márta a második kategóriába esik, hiszen neve sokak számára ismerős lehet sokrétű műfordítói és könyvkiadói tevékenysége miatt.

Az *Enyhítő körülmények között* nem egy könnyed, légies, boldog világot tár az olvasók szeme elé. Nem próbálja meg leplezni világunk sötétebb, árnyabb oldalát, hanem igyekszik részletekbe menően belemászni és szemléltetni azt. Azonban a kötetben érződik, hogy Patak Márta szerelmes a szereplőibe, és szeretné, ha az olvasói is azok lennének. Empátiával, megértéssel kezeli a létrehozott alakokat, és legtöbb novellájában megpróbálja felmenteni őket a tetteik súlya alól. Egyik interjújában Jesús Ferrero szavait idézte, aki azt mondta, meg kell bocsájtani a szereplőknek, ami, bár az íróknak kétségtelenül sikerül, az olvasóknak lehetséges, hogy nem minden esetben fog sikerülni. Felmerül továbbá, hogy az empatikus gondolkodás ezen formája mennyire terheli le az egyes szövegeket, hiszen bár a kötet novelláinak többsége nyitott szerkezetű, az olvasóra bízva az ítélethozatalt, igyekszik a felmentés felé terelni, ez azonban pár ponton túlzottan megterheli az egyébként erős, olykor mellbevágó történetet.

„Enyhítő körülménynek elsőként tekintünk azt a tényre, hogy embernek születünk” – olvasható a kötet fülszövegében is. Azonban olykor ez már nem elég érv, és feloldozást az olvasó mégsem adhat. Bár a cselekedet (gyilkosság, megcsa-

lás, érzelemmentesség, elhidegülés) mögöttes okai feltáruznak, kikövetkeztethetőek, olykor nem tudunk egyszerre megbirkózni a novellák alatt ránk nehezedő történet súlyával.

A bűn és bűnhődés az egyik központi kérdés. A Gyilkosság a gesztenyefa alatt című műben például a novella utolsó mondataiban megy végbe a gyilkosság, a feloldozás elmarad, csak közvetett formában jelenik meg, a vég sokkhatásként éri az olvasót: „Október közepe volt, meglehetősen hűvös, ő mégis kint aludt a padon. Az idegen nem akart őtöle semmit. Fia-tal férfi volt, csak ki akarta próbálni, milyen érzés, amikor valaki pusztá kézzel megfojt egy öregasszonyt a gesztenyefa alatt.”

A novellák egyszerű emberek életét dolgozzák fel, olyanokét, akik valamilyen oknál fogva egy olyan szituációban találják magukat, melyre nem voltak felkészülve. *A test mindent tud* című kötetével szemben az *Enyhítő körülmények között*ben kevés funkciója van a történelemnek és a helyszínnek, csak néhány esetben, például a Két dezertőr című szövegben, melyben ismételten megidéződik Újvidék. A külső tér mellékes szálként, inkább csak jelzés, hangulatteremtés szintjén van jelen, a figyelem a szereplők belső világára koncentrálódik. A trauma a magánvilágokban tárul fel, felváltva életszagú, szinte lehetetlen és groteszk formában. Az egyik legmeggrázóbb novella A kuvaszlány halála világunk egy sötétebb szegletét mutatja meg, egy olyat, ahol egy állattól kapjuk meg azt, ami egy embertől lenne elvárható.

Az emlékezés a novellák egyik legfontosabb mozzanata, a múlt eseményeinek részletes felidézése, mely komplex részletessége miatt olykor már nem is emlékként hat. Ez a részletekbe menő leírás nem csak az emlékezés momentumánál van jelen. Patak Márta a pillanatot próbálja megragadni, mintha csak egy kimerevített élő képet tárna a szemünk elé: „Nem kellene már elaludnod!, gondolta a férfi a kislányra pillantva, most csak erre az egyre, a nagyob- bokra, mert az imént még átfogta pillantásával mind a kettőt, egyik szeme egyikén, másik a másikon pihent szinte, egyszerre fényképezte őket a tekintetével, mintha ezt a pillanatot szeretné elraktározni magában, amint ülnek itt némán a vonatülésen vele szemben, piros szal- laggal a hajukban, mind a ketten az új ruhájukban, amit le se vetettek szinte, amióta megvette nekik.” A pillanatnyiség megragadása és az emlékezés kéz a kézben járnak/küzdenek a mű másik központi kérdésével az elmúlással, a betegséggel, a halállal. Az éppen elmúló szere- lemme is foglalkozik, melynek minden pillanatát igyekszik minél pontosabban, apróléko- sabbban leírni, hogy az olvasók teljesen el tudjanak merülni az író világnézetében.

Lehetséges, hogy a világunk valóban ilyen megrázó, sötét és folyamatosan ismétlődő pil- lanatokból áll, Patak Márta pedig csak rávilágít erre a legnagyobb empátiával karöltve. Az pedig, hogy az olvasó meddig bírja ezt, csak rajta áll.